

Különös alakja volt a Törzsnek Úszó Fatörzs (dr. Beretz Jenő, 1915–2009) aki a nevét egy a Dunából általa kifogott hatalmas, tüzelőanyagnak szánt fatörzs után kapta. Az ELTE Állam- és Jogtudományi Karán 1934 és 1942

94 Hegymegi Kiss Áron

ÚSZÓ FATÖRZS

FELJEGYZÉSEI

között két részletben szerezte meg a doktorátust, mert 1938–39-ben részt vett a Rongyos Gárda felvidéki művelteiben. 1943-tól jogászként dolgozott a MÁV-

nál, ám 1944 nyarán behívták katonának, és bár a MÁV felmentést szerzett számára, ő a hadsereget választotta. Budapest ostromának vége felé orosz fogságba esett, de megszökött. A háború után nem jelent meg az igazoló bizottság előtt, mert egy ismerősétől megtudta, hogy el nem követett bűnökért kívánják felelősségre vonni. Ettől kezdve fél-illegalitásban élt, hivatalos állást nem vállalt, alkalmi munkákból, villanszerelésből, tanításból tartotta fenn magát. 1955-ben egy feljelentés nyomán az ÁVH kereste és csak egy szerencsés véletlennek köszönhetően tudott kisiklani a markukból. Innentől fogva teljes illegalitásban élt, egy ismerős családnál, illetve a kismarosi indián-szigeten bujkálva. Az 56-os forradalom során fegyverrel harcolt a Corvin-közben, majd november végén elhagyta az országot és Svájcba emigrált. 1958-ban továbbment Ausztráliába és ott élt haláláig.

Beretz igen nagy műveltségű ember volt. Németül, angolul, franciául, olaszul beszélt, otthon volt a filozófiában, az ezoterikus tanokban, matematikában, eközben tökéletesen tájékozott volt a materiális világ dolgait illetően is. Szinte szerzetesi igénytelenséggel élt; akkor volt vegetáriánus, amikor ez még nem volt divat.

Baktay Ervinnel 1945-ben találkozott. Baktay az ostrom után – ki tudja miért, talán neve ismertségének köszönhetően – néhány napig az ideiglenes Budai Nemzeti Tanács elnöke lett, hivatalos pecsétet kapott, és joga volt menleveleket kiállítani. Ez a pünkösdi királyság ugyan csak néhány napig tartott (mivel az oroszok hamar rájöttek, hogy nem a számukra legmegfelelőbb embert választották), de éppen ebben a pár napban tudott Beretznek egy magyar és orosz nyelvű igazolást adni, amellyel aránylag szabadon mozoghatott a romokban álló Budapest szinte *ex lex* viszonyai között.

Baktay és Beretz kapcsolata a továbbiakban is fennmaradt; egymásra találtak az asztrológia tudományában is és Beretz – kvázi famulusaként – igen sok mindenben segítségére volt 25 évvel idősebb barátjának. Így szinte természetes volt, hogy 1948-tól kezdve az indián törzs életébe is bekapcsolódott. Igen hasznos tagja volt a Tábornak és bármilyen munkát, még a leg-
alantasabbat is, örömmel magára vállalt. Mindemellett igazi élmény volt a

vacsora utáni „tislizés” közben vagy a tábortűz mellett ülve a Főnök és Fatörzs magvas fejtegetéseit hallgatni a legkülönbözőbb témákról, amihez persze a társaság többi tagja is csatlakozott.

A 60-as évek vége felé Beretz nekilátott, hogy papírra vesse életének 1944 és 1956 közötti eseményeit. A több mint 200 gépelt ol- 95
dalnyi művet sok éven át csiszolgatta és *A vörös szivárvány* címet adta neki. Erről a munka bevezetőjében ezt írja: „A hindu mitológia szerint azok az emberek, akik előtt egész földi életük folyamán csak testi kíváncsalmak ki-
elégítése lebegett, halálukban a materialista pokolba, a Préták világába kerülnek és itt őket egy »VÖRÖS SZIVÁRVÁNY« testükre rátekeredve tartja fogva.”¹ Feljegyzése lebilincselő olvasmány, melyben a Rákosi kor szörnyűségesen abszurd világába ágyazva jelenik meg személyes, nem hétköznapi sorsának leírása.

Ezekben az években a táborozás nem csupán a sivár városi mindennapok utáni lelki feltöltődést jelentette, de még inkább a menekülést, ha csak néhány hétre is, a külső világ nem csillapodó, mindenkire ott leselkedő zaklatásai elől. Az alább olvasható szemelvényben Úszó Fatörzs néhány esti beszélgetés emlékét idézi fel. A szövegben szereplő nevek pszeudonimák, s ma már nem mindegyik álnévről állapítható meg, hogy valójában kit is takart.

¹ A *préta* („eltávozott”) az óind mitológiában a holtak szellemét jeleníti meg. Beretz bevezetője azonban nyilván nem a hindu, hanem a buddhista mitológiára utal, melyben a létforogató (*szamszára*) hat világa közül az irigységük és mohóságuk miatt örökös éhségtől és szomjúságtól szenvedő sóvár szellemek, a *préták* birodalma az egyik. Az ún. Tibeti Halottaskönyv szerint a halál utáni negyedik napon a halott kénytelen választani a tűz elem felragyogó fényében megjelenő vörös Amitábha buddha mennyországa és a préták ködös, sárga fényű világa között. A szöveg szerint ekkor nem szabad megriadni a „megkülönböztetés” bölcsességét megjelenítő vörös fénytől, hanem éppenséggel egybe kell olvadni vele. Ami a Beretz szövegének címében foglalt „Vörös szivárvány” megokolását illeti, feltehetően a kommunisták uralmát jelképező vörös csillaggal szembeni ellenszenvét fejezte ki ilyen költői módon a szerző. (Kelényi Béla)